

Zsidó vallás és kultúra 2.

(BBN-HEB11-222, BBN-VAL11-131:5 BMA-VALD-458:3,
BMA-VALD-506.07, BMA-VALD17-203.02, BBV-202.17, BMVD-202.17)

Zsidó rítusok és zsinagógai liturgia (BBN-BIB-612)

8. A téli időszak: hanukka, tu bisvat, purim.

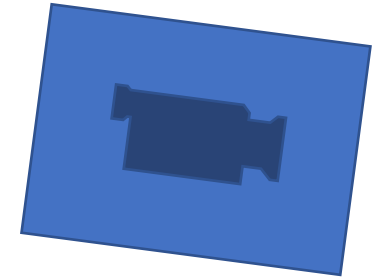
2021. április 29.

Biró Tamás

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, biro.tamas@btk.elte.hu



Figyelem, felvétel indul!



- Azok is meghallgathatják, akik nem tudnak részt venni a szinkron előadáson.
- Előadás visszahallgatható a vizsgára való készülés során.
- Kérem, aki nem szeretne látszódni a felvételen, az állítsa le a videóját, halkítsa le a mikrofonját. Aki nem így tesz, az beleegyezik abba, hogy felvétel készül róla.



ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék

Weboldal: <http://hebraisztika.elte.hu/site/>

- Keleti nyelvek és kultúrák alapszak, hebraisztika szakirány (BA)
- Hebraisztika MA
- Hebraisztika-judaisztika PhD
- Minorok:
 - Judaisztika diszciplináris minor
 - Hebraisztika diszciplináris minor
 - Bibliatudomány diszciplináris minor.



Praktikus dolgok:

- A kurzus honlapja: <http://birot.web.elte.hu/courses/2021-jiddiskajt2/>
<http://birot.web.elte.hu/jiddiskajt/> *(a félév végéig)*
- Teams csoport: *Course 2020/21/2 BBN-HEB11-222 01 - Zsidó vallás és kultúra 2.*
- Biró Tamás: biro.tamas@btk.elte.hu,
<http://www.birot.hu/>, <http://birot.web.elte.hu/>
- Fogadóóra: csütörtök 14:00 – 15:30, emailes egyeztetés alapján.
- Pótóra, ha elmaradnának órák.

Követelmények:

A létszám és a digitális forma miatt a Neptunban meghirdetett követelményrendszerhez képest módosult!

Lásd itt: <http://birot.web.elte.hu/courses/2021-jiddiskajt2/Jiddiskajt-2-leiras.pdf>

- Jegyszerzés:

- A félév során a Teams-en keresztül beadandó feladatok (max. $10 \times 5\% = 50\%$).
 - Hetente 10 pont = a jegy 5%-a.
Félév során max. 10 alkalommal max. 10 pont = max. 100 pont.
 - Tizenkettőből minimálisan öt beadása kötelező a jegyszerzéshez.
 - Ha valaki több mint tíz alkalommal adja be, a legjobb tíz beadandó számít.
- Félév végén zárthelyi dolgozat (max. 100 pont, 50%) – *valamilyen technika segítségével*.
 - A teszten minimálisan 40%-os teljesítmény kell a jegyszerzéshez.

Kérdések az eddigiekkel kapcsolatban?

Hanuka

Szimhat torától hanukáig

- Tisri 15-től: *szukkot*
- Tisri 22: *smini aceret* tisri 23: *szimhat tora*

Hesvan חֶשְׁוֹן / marhesvan hónap: „*mar* = keserű, mert nincs benne ünnep.”

- Hesvan 7-től *ve ten tal u-matar* (’és adj harmatot és esőt’) betét az Amidaban Izrael földjén
- behab-böjt: hétfő (ב) – csütörtök (ד) – hétfő (ב), ha késik az esős évszak.

- Kiszlév 25-től: hanukka

Misna kora: mezőgazdaság. Manapság: egyénileg vállalt opcionális böjt, ha bűnöket követett el az ünnepek alatt. Ortodox körökben. Ugyanígy pészah után, ijjár elején.

Sixteen ways to spell Hanukkah

For the record:

Hanukkah : 8,470,000 hits.

Chanukah : 3,390,000 hits.

Hanukah : 862,000 hits.

Hannukah : 677,000 hits.

Chanuka : 335,000 hits.

Chanukkah : 274,000 hits.

Hanuka : 192,000 hits.

Channukah : 128,000 hits.

Chanukka : 116,000 hits.*

Hanukka : 86,300 hits.

Hannuka : 51,400 hits.

Hannukkah : 37,300 hits.

Channuka : 33,600 hits.

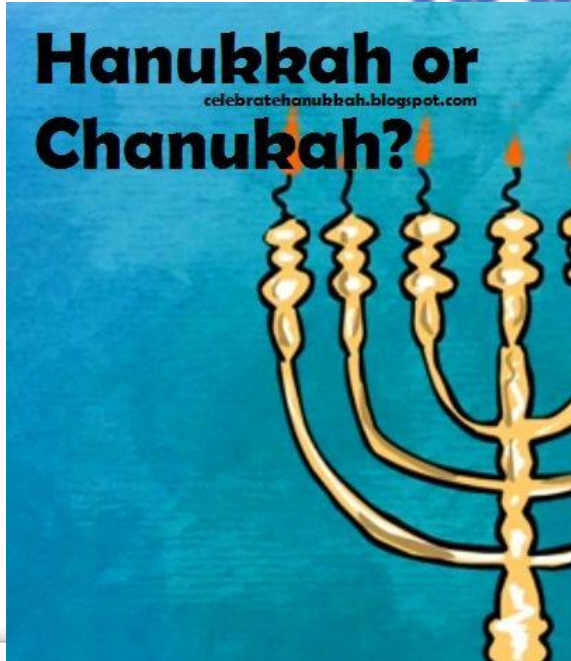
Xanuka : 992 hits.

Hannukka : 686 hits.

Channukkah : 508 hits.

Channukka : 489 hits.*

Chanuqa : 25 hits.



HANUKKAH
CHANUKAH
CHANUKKAH
HANNUKAH
NUKAH
NUKA
ANNUKA
ANUKA

HAPPY
HANUKKAH
CHANUKAH
HANNUKAH
CHANUKKAH
CHANNUKKAH
HANNUKKAH
CHANUKA
HANUKA

Hanuka

happy

- Chanukah
- Chanukkah
- Channukah
- Hanukah
- Hannukah
- Hanukkah
- Hanukka
- Khanukkah

Happy
Hanukkah
Chanukkah
Hannukah
Channukah
Hanukah
Chanukah



However You Spell it
Have a Happy One!

Hanukka / chanuka חַנּוּכָּה

- Nyolc napos ünnep, kisleév 25-én kezdődik
→ tevet 2-ig vagy 3-ig.
- Posztbiblikus „ünnep”, nincs munkatiltalom.
- 1. jelentésréteg:
Makkabeus (Hasmoneus) felkelés i. e. 167-től → katonai siker.
- 2. jelentésréteg:
Jeruzsálem felszabadítása i. e. 164, Szentély megtisztítása
→ az olaj csodája → fény ünnepe → szellemi megmenekülés
(a hellenizálódástól [tényleg „megmenekült” a zsidóság?]; vö. purim: fizikai megmenekülés)
- Párhuzamok: karácsony; purim, jom haacmaut.



Hanukkija = hanukkai gyertyatartó / menóra

- Első nap 1 láng (jobb oldalon), utána mindig eggyel több.
- Balról jobbra gyújtunk.
- Eredetileg: olajláng → ma viaszgyertya is.



Day 8



Day 2

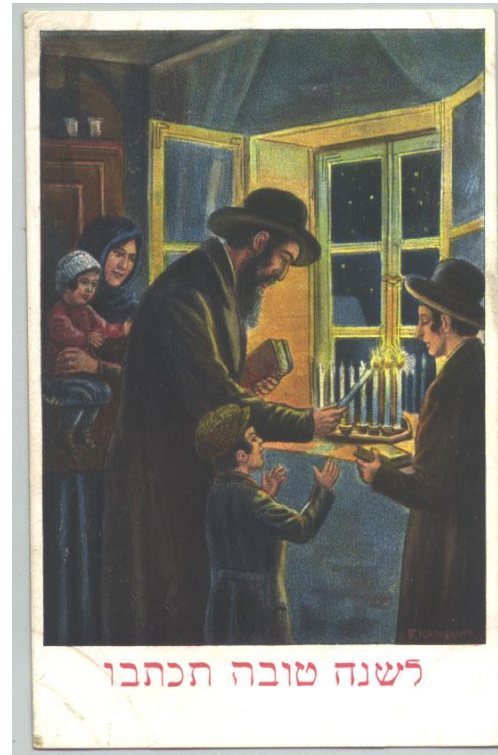


Day 1

Place right to left; Kindle left to right

Hanukkija = hanukkai gyertyatartó / menóra

A képek forrása: *Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár* (milev.hu)



Hanukkija = (c)hanukkai gyertyatartó / menóra

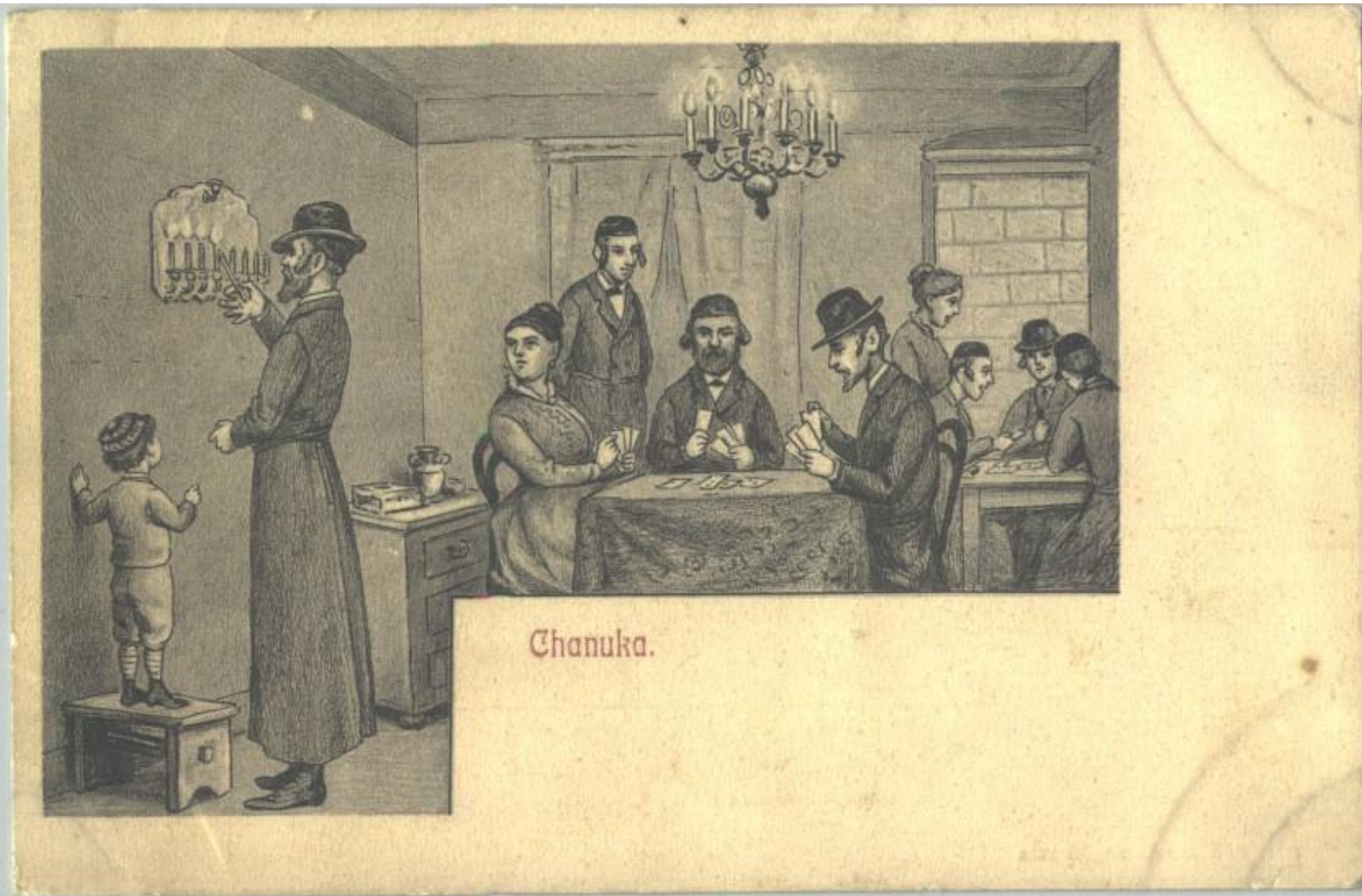
A kép forrása: *Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár* (milev.hu)

פרסום הנס

A csoda hirdetése



1. Gyűjtás az ablakban, vagy ahol jól látszódik.
2. Chabad:



Hanukka חַנּוּכָּה

- *Hanukkija* (hanukkai gyertyatartó / menóra): 8+1 ágú:
- *Maoz cur* kezdetű dal.
- Hanukka-gelt; ajándékozás; játékok.
- Trenderli (drejgli / szevivon):
נֶס גָּדוֹל הָיָה שָׁם / פֶּה *nagy csoda történt ott / itt.*
- Liturgia: *Al ha-niszim*-betét, teljes *Hallel* (de nincs *muszaf*).

a lángot nem szabad
használni, ezért:
samesz-gyertya
(„szolgagyertya”)



Hanukkai szokások, folklór:



- Olajban sült ételek: *latkesz* (krumplis tócsni), fánk (*szufganijot*)...
- Köszöntések (időben és térben és egyéb dimenziók szerint változik):
 - *hag szameah* 'vidám ünnepet' (rutinból, de hanukka nem igazi *hag*)
 - *hag urim szameah* 'vidám fényünnepet' (modern „izraelizmus”)
 - (*hag*) *hanukka szameah* 'vidám hanukkát'
 - ...



Tu bi-svat



Tu Bishvat

Tu bi-svat

ט"ו בְּשֶׁבַט

- $t''u$ ט"ו $t \text{ ט} = 9$ + $w \text{ ו} = 6$
ugyanis $j \text{ י} = 10$ + $h \text{ ה} = 5$ → יה *Ja(hu/hwe)* istennév lenne

- Misna Ros hasana 1,1: *Négy újév van: niszán hónap első napján a királyok és a [zarándok]ünnepek újéve. Elul hónap első napján az állatok tizedének újéve (...) Tisri hónap első napja az évek újéve, a szombatévek és a jovél-évek kezdete, a vetés és a termények újéve. Sevat hónap első napja a fák újéve – Sammai iskolája szerint. **Hillél iskolája szerint sevat hónap 15-e** [a fák újéve].*

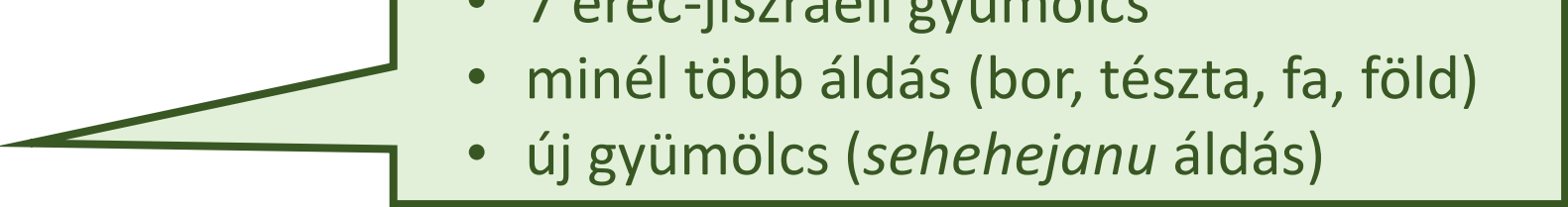
Tu bi-svat

ט"ו בַּשְׁבַּט

Fejlődés:

- Misna: határnap pár mezőgazdasági törvény szempontjából.
- 16. század, Cfát, luriánus kabala (Jichak Luria Askenazi / Ari / Arizal 1534 – 1572): „széder”
- Újkor: kabbalista szokás elterjed, majd átalakul: misztika helyett természet.

Mai szokások:

- Faültetés
- Gyümölcsfogyasztás: 
 - 15 féle (tetszőleges) gyümölcs
 - 7 erec-jisraeli gyümölcs
 - minél több áldás (bor, tészta, fa, föld)
 - új gyümölcs (*sehehejanu* áldás)
- Tu bisvat-i „széder”: a pészahi széder mintájára, modern értelmezések, új kompilációk.
- Kis „ünnepnap” liturgiai szempontból (bizonyos imákat nem mondanak)

Tu bi-svat

ט"ו בַּשְׁבַּט

- *Erec Jisrael* אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל 'Izrael földje'
- 7 fajta errec-jisraeli gyümölcs: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajbogyó, datolya.
- Deut 8,8: *oly országba, hol búza, árpa, szőlő, füge és gránátalma (terem), oly országba, hol olajfa és méz van*



Tu bi-svat

ט"ו בַּשְׁבַּט

Where to Find a Tu Bishvat Haggadah

Resources for hosting a Tu Bishvat seder.

BY MJL

Advertisement

Interested in hosting a Tu Bishvat **seder** (a structured meal inspired by the Passover seder)? My Jewish Learning has [one sample ceremony here](#). However, a number of Tu Bishvat **Haggadah** s (Haggadot is the Hebrew plural) are available for free online, most as downloadable PDFs. Know of a great one that we missed? Let us know in the comments below.

YOU MIGHT ALSO LIKE



How to Lead a Tu Bishvat Seder

TU BISHVAT

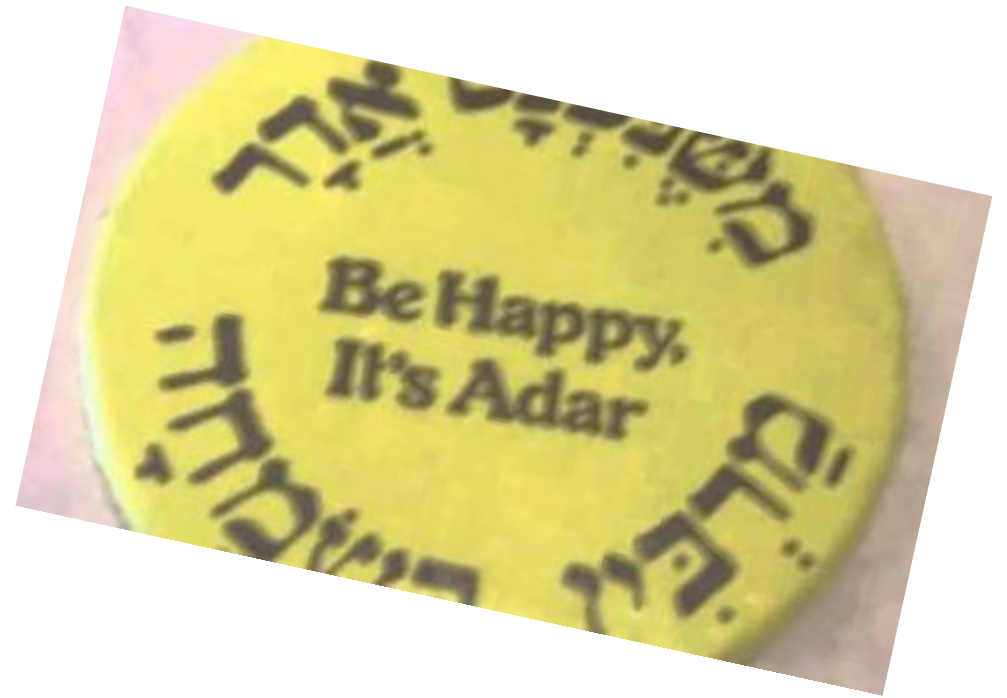


Tu Bishvat 101

TU BISHVAT



<https://www.myjewishlearning.com/article/where-to-find-a-tu-bshevat-haggadah/>



A télvégi időszak

A tél vége

- Sovevim-tat: 8 hetiszakasz (Exodus elején), egyesek: bűnbánati-böjti szokások.
- Négy különleges sabbat (maftir egy második tóratekercsből)
parasat sekalim, parasat zakhor, parasat para, sabat hahodes.

Adar (és adar séni) hónap: **halak (zodiákus)**

- Zajin adar / adar hónap 7-e: Mózes halála, Hevra Kadisa tagjai, halvacSORA
- Purim

Niszan hónap:

- Sabat hagadol (nagy szombat): a pészah előtti szombat (a rabbi drósét mond)
- Pészah



Feladat a következő hétre

Feladat a következő hétre

- Holnap reggelig felkerül egy teszt a Teamsbe.
- Max. 10 pont = a félév végi jegy 5%-a.
- Leadás a Teamsen belül.
- Határidő: április 14., szerda éjfél (23:59).

*Köszönöm a megtisztelő figyelmet,
viszlát jövő csütörtökön!*